

1. Obiekt

ZESPÓŁ STAREJ WARTELNI "TUROWKA"

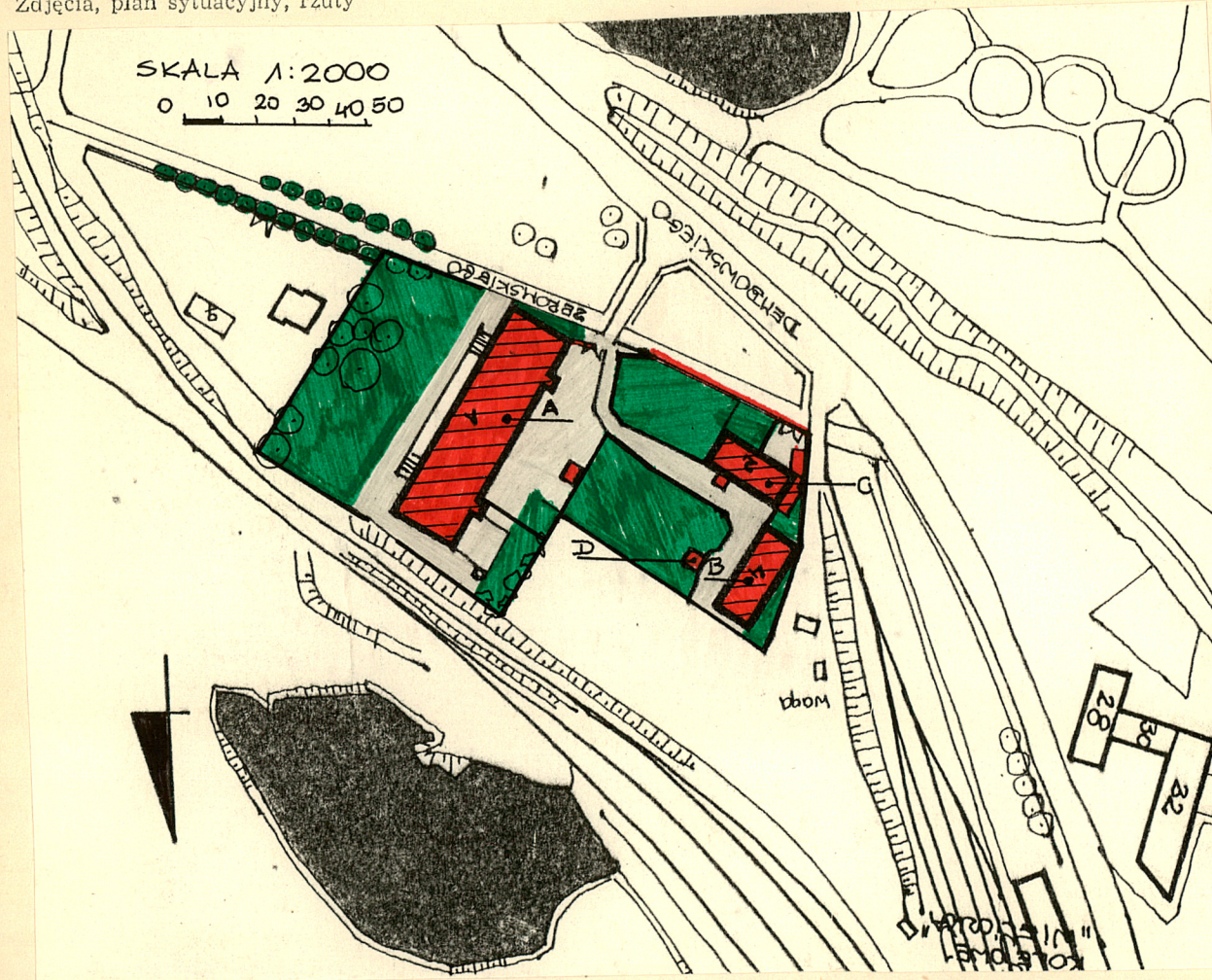
2. Czas powstania

1811-1813

3. Miejscowość

WIELICZKA

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

LEGENDA:

- BUD. ZABYTKOWE
- A - BUD. GŁ. WARTELNI
- B - OFICyna ZACH.
- C - OFICyna P.D.
- D - PIWNICZKA ZIEMNA
- BUD. WSPÓŁCZESNE
- ZIELEN
- POWIERZCHNIE UTWARDZONE
- OGRODZENIE MUR.-KRAT. Z XIX/XX W.
- OGRODZENIE Z SIATKI MET.
- ALEJA KASZTA NOWA (cz. pd. - Wsch. ul. ŻEROMSKIEGO)

4. Adres

ul. Żeromskiego 1,3,4

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo krakowskie

Wieliczka

gmina pow. wieliczka

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Wieliczka

7. Przynależność administracyjna przed 1. VI. 1975 r.

województwo krakowskie

powiat krakowski

8. Właściciel i jego adres

Skarb Państwa

9. Użytkownik i jego adres

Kopalnia Soli w Wieliczce

10. Rejestr zabytków

Nr A-531

data 25.04.1986

autor zdjęć mgr inż. arch. Urszula Łachwa
data wykonania maj 1992 r.
miejsce przechowywania negatywów PSOZ O/Kraków

Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Budowa zespołu została postanowiona w 1811 r. przez austriacką Kamrę Nadworną. Prowadzono ją przez kolejne dwa lata aż do roku 1813 pod kierunkiem hutmistrza Alojzego Hrdiny z Ebensee z udziałem praktykanta Jana Hrdiny z Gminden i przybyłego z Austrii zespołu złożonego z majstra cieślińskiego, majstra murarskiego, 3 pomocników majstrów i 12 robotników. Prace były finansowane przez władze austriackie i saskie. Wzniesiono budynek główny oraz trzy oficyny. W planach była budowa rurociągu z szybu "Wodna Góra". Po wybuchu wojny władze austriackie przejęły żupy i wstrzyły budowę warzelni w 1814 roku. W 1817 r. ostatecznie zrezygnowano z inwestycji i rok później /1818/ przeznaczono budynki na skład zboża, węgla i drewna, a potem na punkt sprzedaży soli. Przed 1835 r. wybudowano nieistniejącą oficynę między budynkiem głównym a oficyną południową. Przed 1870 r. rozebrano oficynę północną i wzniesiono nieistniejący budynek magazynu soli bydłowej. W 1901 roku adoptowano oficynę południową na mieszkanie dla woźnego, zaś po 1908 roku oficynę zachodnią zamieniono na mieszkalną. W tym też roku zlikwidowano podcienie w oficynie południowej. Po 1945 roku wysoki parter budynku głównego przeznaczono na mieszkania, przyziemie dalej miało charakter gospodarczy.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja : Zespół Starej Warzelni "Turówka" usytuowany jest w pn.-zach. części miasta Wieliczki. Przylega on od południa do ul. Żeromskiego, od północy do torów kolejowych, przy czym w części pn.-zach. do terenów będących składem węgla i innych materiałów budowlanych.. Od wschodu do działki Placówki Energetycznej, a od zachodu do układu torów kolejowych zespołu Stacji Kolejowej "Wieliczka".

Kompozycja: Działka na której znajduje się zespół ma kształt nieregularnego trapezu-obecnie pomniejszonego o prostokąt 1/4 obszaru/ w narożu pn.-zach. W całości ogrodzona jest siatką metalową za wyjątkiem odcinka przy ul. Żeromskiego w jego zachodniej części gdzie zachowało się ogrodzenie wykonane na przełomie XIX/XX wieku o kamienno-ceglanych słupach i żelaznej, ozdobnej, kutej kraty. Część wschodnia ul. Żeromskiego to aleja dojazdowa, znajdująca się w linii historycznej granicy Turówki, wysadzona drzewami /kasztanowce/. Zespół tworzy budynek główny warzelni /zlokalizowany w części wschodniej, prostokątnie do ul. Żeromskiego/ i dwie oficyny: zachodnią i południową skupione wokół czworobocznego podwórza gospodarczego. Większą część działki zajmuje obecnie ogródek z piwniczką ziemną ogrodzony niską siatką. Przylega on od północy do ogrodzenia założenia, od wschodu do siatki ogrodzenia zachodniego budynku głównego. Budynki otoczone są zielenią, która zajmuje wschodnią część działki /przed frontem budynku głównego/, południową /po pd. i wsch. stronie oficyny południowej/ oraz zachodnią /po pd. i zach. stronie oficyny zachodniej/. Tereny te mają dodatkowe ogrodzenia wtórnie wprowadzone. W zabytkowym południowym ogrodzeniu założenia znajdują się trzy wjazdy na jego teren. W narożu pd.-zach. brama z kraty kutej, ozdobnej prowadzi do oficyny południowej gdzie przy granicy zachodniej współcześnie postawiony garaż. Pozostałe dwa wjazdy usytuowane obok siebie w osi południowego boku działki. Brama zachodnia prowadzi do oficyny, a wschodnia na zaplecze budynku głównego. Założenie ma kompozycję zwartą, geometryczną i czytelną mimo licznych wtórnych podziałów i przekształceń.

<p>4. Kubatura w kartach szczegółowych</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa pow.działki: ok. 1 ha.</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne warzywnia soli</p>	<p>17. Użytkowanie obecne oficyny: mieszkania budynek główny: pustostan</p>
<p>8. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <ul style="list-style-type: none"> - po 1945 roku wprowadzono wtórne podziały i przekształcenia w zespole /wprowadzono ogrodzenie z siatki metalowej, dokonano wewnętrznych podziałów podkreślając je dodatkowymi ogrodzeniami, dobudowano ryzalit i garaż do oficyny południowej/, - dane o pracach przy obiektach w kartach szczegółowych. 		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan zachowania zespołu jako całości jest zły. W otoczeniu zieleni wysoka i średnia zaniedbana. Ogrodzenie zabytkowe w stanie średnim. Stan obiektów w kartach szczegółowych.</p>	
<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Zespół winien być zcalony funkcjonalnie i własnościowo oraz przestrzennie. Odtworzenia wymaga ogrodzenie. Zlikwidowanie wtórnych podziałów założenia. Przywrócenie idei podwórza gospodarczego, uporządkowanie zieleni wg przekazów historycznych.</p> <p>Opracować dokumentację nauko-historyczną dla zespołu oraz projektu rewaloryzacji całości założenia z możliwością wprowadzenia nowego obiektu w miejsce nieistniejącej oficyny północnej.</p>			

1. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Bibliografia

PP Pracownie Konserwacji Zabytków Oddział w Krakowie
Pracownia Dokumentacji Naukowo-Historycznej,
WIELICZKA -studium historyczno-urbanistyczne, oprac.:
mgr Zbigniew Beiersdorf, mgr Bogusław Krasnowolski,
Kraków 1983.

3. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

mgr inż.arch.Urszula Łachwa

.....
Imię i nazwisko

maj 1992 r.

data

26. Sprawdził

Dr MARIAN KORNECKI
ul. Loretańska 12/4

.....
Imię i nazwisko

data

27. Załączniki

zał.1.

1. Miejscowość

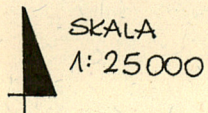
WIELICZKA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

ZESPÓŁ STAREJ WARZELNI
"TURÓWKA"

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

c.d.pkt.11 : plan orientacyjny, zdjęcia.

mgr inż.arch.Urszula Łachwa

Wkładkę założył:

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ O/Kraków